

PLANET-programot ismertette, valamint bemutatta, hogy milyen plazmafizikai műszereket fejlesztettek ki a szerencsétlenül járt 1988-as Fobosz-2, később pedig a Mars 96 küldetés számára. *Kocsis Gábor* a magyar részvételről beszélt az ESEO- (European Student Earth Orbiter) nevű, diákok által fejlesztett európai műholdprogramban. *Várhegyi Zsolt* a Masat-1 felbocsátásáról és sikeres üzemeléséről számolt be, *Bebesi Zsófia* a hazai plazmafizikai műszerek fejlesztéséről és eredményeiről tartott rövid ismertetést. Mindezek mellett a diákok a Hunveyor program pécsi eredményeivel, távolról irányítható roverekkel, a soproni Széchenyi István Középiskola diákjai pedig több poszterrel és űrszondamodellekkal jelentek meg (3. ábra). *Hudoba György* az űrszondás adatok átvitelével kapcsolatban tartott műszeres demonstrációt. Noha a konferencia műszerekre fókuszáló szekciója látványosan nem illeszkedett a programba, a szünetekben folytatott megbeszélések és a végső összefoglalás során egyértelmű lett, hogy a térségben az űrtevékenység mérnöki vonatkozásai kulcsszerepet játszanak a tudományos munka hátterének megeremtésében.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a konferencián körvonalazódott, mi jellemzi Kelet-Európában a bolygókutató munkát. A szakemberek néhány szűk területén tevékenykednek, ezekben a témakörökben mély

és alapos a szakismeretük, és nemzetközi szinten is élvonalbeli kutatómunkát folytatnak. Ugyanakkor ezek a különálló területek még országok közötti kooperációk esetében sem fedik le olyan mértékben a planetológia, de még akár a Marssal kapcsolatos témaköröket sem, mint Nyugat-Európában vagy az Egyesült Államokban. Akárcsak hazánkban, a szomszédos országokban is sok esetben néhány űrszondával kapcsolatos műszerfejlesztés jelentette a munka kezdetét: a térség szakemberei a saját műszereik által végzett mérések értelmezése nyomán indultak meg a bolygótudományi kutatás vonalán.

A továbblépés mindenképpen a kooperáció irányában szükséges, amelynek első mozzanata a csatlakozás lehet az Európai Űrügynökséghez. Bár hazánk közel egy évtizede élen járt ebben a törekvésben, azóta kissé lemaradt, Csehország és Románia is már csatlakozott az ESA-hoz, Lengyelország pedig 2012-ben lesz teljes jogú tag – remélhetőleg hazánk is ezek nyomába lép. A konferencián megjelent szakemberek véleménye alapján az ország technológiája mellett az akadémiai szféra is sokat profitálna mindebből, hiszen oda áramlana a tudás és később az esetleges külföldi, űrtechnikai megrendelések.

Kulcsszavak: *Mars, Mars-kutatás, planetológia, Európai Űrügynökség (ESA), űrtechnika*

A jövő tudósai

Tisztelt Olvasó!

A kutatók utánpótlásával – fiatal tudósokkal foglalkozó melléklet 37. számában *Szöke Judit* írását olvashatjuk a roma tehetséggondozásról. Kérjük, ha a nők tudományban betöltött helyzetével vagy az ifjú kutatókkal kapcsola-

tos témában bármilyen vitázó megjegyzése vagy javaslata lenne, keresse meg a melléklet szerkesztőjét, Csermely Pétert az alábbi email címen.

Csermely Péter

az MTA doktora

Csermely.Peter@med.semmelweis-univ.hu

A ROMA TEHETSÉGÜGY

A Roma Tehetségsegítő Tanács (RTT) létrehozásának ötlete akkor merült fel a kezdeményező Polgár Alapítvány munkatársainak fejében, amikor sorra alakultak tehetségsegítő tanácsok a magyar tehetségügy területi és szakmai koordinációjának elősegítésére. A megalakult tanácsok majd mindegyike területi elv (kistérségi, települési) alapján, illetve valamely intézmény köré szerveződött. Tehetségterületek szerint csupán néhány alakult, és nincs egyetlen olyan sem, amelyet a tehetségek származása alapozná meg.

Felmerül a kérdés, hogy értelmes cél-e a cigány tehetségek támogatására létrehozni egy külön szervezetet. Annál is inkább, mert a legtöbb tehetségsegítő tanács céljai között szerepel a hátrányos helyzetű, tehetséges gyerekek és fiatalok segítése.

Mi alapozza meg a tehetségsegítésben a romák külön képviselését? Ez a kérdés nem csupán teoretikus, hiszen a Nemzeti Tehetség Program forrásainak elosztásánál viták tárgya is lehet, mint ahogy nemrég a hátrányos helyzetű és fogyatékkal élő tehetségek ügyéért lobbizó szakemberekkel – akik ezeket a cso-

portokat együvé tartozónak tartják – ez meg is történt. Az nyilvánvaló, hogy a magyar tehetségügynek olyan feltételrendszert kell kialakítani, amely minden tehetséges gyerek számára megfelelő. A feltételrendszer kialakítása az érintett csoportok szükségletei alapján történik. *A szükségletalapú ellátásban a szolgáltatásnyújtás tartalmát, módszerét, eszköztárát a célcsoporthoz kell igazítani. A tehetségazonosítás és tehetségfejlesztés „hogyanját” a célcsoport-szükséglet-cél- eszköz egymásra épülése határozza meg. Ugyanazzal az eszközzel nem lehet különböző célcsoportnak adekvát szolgáltatást nyújtani. Az RTT szerint a hátrányos helyzetű, fogyatékkal élő, illetve a roma tehetségek egy csoportként kezelése több szempontból vitatható.*

Itt most meg se kíséreljük a romák társadalmi és azon belül iskolai helyzetére vonatkozó, bőségesen rendelkezésre álló hazai és nemzetközi szakirodalmat ismertetni, csak arra szorítkozunk, hogy a fenti példából kiindulva láttassuk, a tehetséges cigány gyerekek szükségletei csak részben egyeznek meg a hátrányos helyzetű gyerekek szükségleteivel. A fogyatékosokkal való összevetést mellőzzük, mert önmagában az a tény, hogy a cigány

gyerekek arányukhoz képest többszörös arányban kerülnek enyhe fokban értelmi fogyatékosoknak fenntartott iskolákba és osztályokba, nem a „szükségletükhöz” visz közelebb, inkább a magyar oktatási rendszer kirívó szelekciós mechanizmusát példázza.

Az alábbiakban összefoglaljuk azokat a főbb társadalmi és pszichológiai tényezőket, amelyeket a romák felé irányuló programoknak figyelembe kell venniük.

A roma gyerekek jelentős része hátrányos helyzetű. A magyarországi szegénykutatások kiemelik, hogy bár a szegénység egyaránt sújtja a cigányságot és a nem cigány magyar lakosságot, de ahogy *mélyül a szegénység, úgy nő a romák aránya* az érintettek körében. A szülők iskolai végzettsége a gyerekek jövőjére nézve meghatározó, Magyarországon erősebben, mint az európai országok többségében. A szegénység fennmaradásában és újratermelődésében kiemelkedő jelentőségű a gyerekszám és a lakóhely, a település jellege és földrajzi elhelyezkedése. A legnagyobb hátrányban az elgettosodott aprófalvak többgyermekes családjai vannak. A magyarországi romák esetében a szegénység etnikai jellegű feszültséggel is párosul.

A társadalmi egyenlőtlenségek megnyilvánulásait súlyosbítják, vagy enyhítik a társadalmi szolidaritás kötelei. A cigányok esetében a társadalmi távolság index, amely a különböző csoportokkal szembeni diszkriminációs hajlamot méri, a különböző kutatásokban egyöntetűen szélsőséges társadalmi elutasítást jelez.

A magyar tehetségügy elsősorban intézményekre (iskolák, kollégiumok, egyetemek) épít. A cigány gyerekek jelentős része olyan iskolákba jár, ahol az átlagnál rosszabb az infrastrukturális ellátottság és a tanári szakelátás. Mindez a szegregációval párosulva

nagymértékben korlátozza a gyerekeket a képességeik és érdeklődésük szerinti továbbtanulásban. A magyar közoktatás a fejlett országok közül legkevésbé képes az otthonról hozott hátrányokat csökkenteni. Beszédes a köznevelési törvényben a *felzárkóztatás és tehetséggondozás*, de még inkább a NAT-ban a *hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatása* pedagógiai feladatok meghatározása, amely azt mutatja, hogy a társadalmi státus önmagában kijelöli az elérhető pedagógiai célokat is.

A cigány gyerekek felé irányuló programoknak a marginalizáltság és a diszkrimináció pszichológiai hatásaira is tekintettel kell lenniük. Az előítéletek, sztereotípiák erősen befolyásolják a teljesítményt, az önértékelést és az identitás alakulását. Az elutasítottság érzése elvezet a negatív önsztereotipizáláshoz, a kora gyermekkorban már megjelenő csökkentértésűség érzéséhez és az asszimiláció igényéhez. Mindeme folyamatok fokozottan fenyegetik azon csoportok tagjait, ahol a csoport-hovatartozás látható jegyekkel párosul.

A fenti jelenségekkel szemben a roma tehetségügyben erőforrást jelent a helyi roma önkormányzatok és roma civil szervezetek országosan kiépült rendszere. A roma önszerveződés sokat segíthet a tehetséges gyerekek felkutatásában, a szülőkkel való együttműködés és a komplex szolgáltatások kialakításában.

A Roma Tehetségsegítő Tanács megalakulása

Egy vitaanyag megküldésével a Polgár Alapítvány felhívást tett közzé azon tehetségsegítő programok, civil szervezetek, intézmények, magánszemélyek számára, akik vállaltan és kiemelten roma tehetségek felderítésével, menedzselésével foglalkoznak.

Érdemes idézni a felhívásból, mert összefoglalja az RTT törekvéseit:

„Miért kezdeményezzük a Roma Tehetségsegítő Tanács (RTT) létrehozását?

- hogy hatékonyan használjuk erőforrásainkat a roma gyerekek és fiatalok tehetségének felismerésére és menedzselésére;
- hogy megmutassuk, hogy a romák esetében sem csak hátránykompenzálásról kell beszélni – hogy megmutassuk tehetségkincseinket;
- hogy összefogjuk a roma gyerekek és fiatalok tehetségét segítő kezdeményezéseinket;
- hogy legyen egy egyeztető, döntéshozó, véleményformáló fórumunk, ahol a roma tehetségsegítés iránt elkötelezett (szak)emberek, szervezetek képviselői optimális együttműködésben szervezik a tehetségek megfelelő programokba irányítását, mentorálását, hogy lehetőleg senki ne kallódjon el;
- hogy együtt jobb esélyeink legyenek a Nemzeti Tehetség Alap és egyéb pályázati források elérésére;
- hogy közösen bevonjuk a programba a helyi, térségi és egyéb erőforrásokat, a gazdasági élet szereplőit is, hiszen a tehetségsegítő programok fenntarthatósága csupán pályázatokra nem építhető.

Célunk, hogy szakmai együttműködésben a Nemzeti Tehetség Programmal, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanáccsal, a Magyar Génius Integrált Tehetségsegítő Programmal, folytatásával, a „Tehetséghidak” Programmal, a Nemzeti Tehetséggel és képviselőikkel

- ellássuk a romák tehetségprogramjainak érdekképviseletét,
- javaslatot készítsünk roma tehetségkonceptió kidolgozására,
- áttekintsük a tárgyban meghirdetett hazai és európai uniós pályázatokat abból a szempontból, hogy alkalmasak-e a hátrányos helyzetű, tehetséges roma gyerekek

és fiatalok esélyegyenlőtlenségének csökkentésére, a kimagasló tehetségek beazonosítására és menedzselésére,

- javaslatot készítsünk hazai és nemzetközi tehetségrendezvények megszervezésére, illetve az azokban való részvételre.

A Roma Tehetségsegítő Tanács kiemelt feladatainak tekintjük

- a tehetségsegítésnek a többségi célcsoporttól eltérő jellemzőinek leírását,
- az ezekre a speciális szükségletekre és igényekre irányuló szolgáltatási háló kialakítását,
- tehetségkereső és -segítő adatbázis létrehozását,
- a tehetségmenedzselés hatékony, rugalmas és fenntartható működtetését,
- a szolgáltatások minőségének mérését és folyamatos fejlesztését.”

A 2011 októberében megtartott konferenciával összekötött alakuló ülésen ötvenegy szervezet és kilenc magánszemély mondta ki az RTT megalakulását. A következő munkacsoportokat hoztuk létre: közoktatási, középfofokú oktatási, szakmai támogató, felsőoktatási, horizontális (civil).

Mivel az RTT a többi tehetségsegítő tanácshoz hasonlóan nem bejegyzett szervezet, már az alakuló ülésen elhatároztuk, hogy az RTT-tagság meghívásával a civil törvény szerint létrehozuk a jogi személyiséggel rendelkező Roma Tehetségsegítő Közhasznú Egyesületet (RTKE). A párhuzamos működés elkerülése érdekében együttműködési megállapodással szabályoztuk a két szervezet munkamegosztását. Az RTKE fő feladata az erőforrás bővítés, a hazai és EU-s, állami és pályázati források bevonása, különösen a Nemzeti Tehetség Program adta lehetőségek felhasználása roma tehetségprogramok mű-

ködésének és további programok elindításának biztosítására.

Az RTT egyéves tevékenysége

Törekszünk arra, hogy minél több, a roma tehetségügy iránt elkötelezett szervezet kapcsolódjon hozzánk. Jelenleg nyolcvanegy tagunk van, a legnagyobb tehetségsegítő tanáccsal büszkélkedhetünk. A tagok rendszeresen tartják egymással a kapcsolatot, információt adunk át egymásnak az RTT-t érintő kérdésekben. Kiemeltek azok az akcióink, amikor valamelyik szervezeti tag nehézségeinek megoldásában próbálunk segíteni. Ilyen volt például a Rajkó Művészegyüttes, az Arany János Program, az Igazgyöngy Művészeti Iskola melletti kiállításunk. Hosszú távon számottevő eredményt azonban csak akkor tudunk elérni, ha képesek vagyunk forrásokat rendelni céljaink mellé. Ebben a munkában kiemelt jelentőségű a Nemzeti Tehetség Programban (NTP) a roma tehetségügy sajátos szempontjainak megjelenítése. Az RTT rendszeresen véleményezi a különböző pályázati kiírások tervezeteit. Közös véleményt alakítottunk ki az NTP végrehajtásának 2011–2012. évi cselekvési programjáról is.

Az eltelt több mint fél évben már látjuk, mely javaslataink találtak meghallgatásra, és melyek nem. Változatlanul intézményközpontúak és nem programközpontúak a kiírások. Így sok civil szervezet nem adhatott be pályázatot egyébként a kiírás céljával teljes mértékben megegyező programjára. Így többek közt kimaradt a felsőoktatásban tanuló roma fiatalok számára modellprogramot működtető Romaversitas Alapítvány a roma szakkollégiumokat támogató pályázati lehetőségből, de nem kapott támogatást az országos hírű, majdnem kizárólag roma gyerekeket fejlesztő Igazgyöngy Alapfokú Művészeti Iskola sem.

Fenti javaslataink közül viszont a nyilvánított adatbázis megvalósítására lehetőséget kaptunk.

Az NTP hazai költségvetési forrására az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet meghívásos pályázatot hirdetett egy tehetség-életpálya nyilvántartó rendszer kialakításának támogatására. A pályázat célja a nyilvántartó rendszer elméleti (tehetségpedagógiai) módszerének kidolgozása, kiemelt figyelemmel a hátrányos helyzetű és roma tehetségekre.

Tehetségkutatók

A pályázatban sikerült olyan programelemeket is megvalósítani, amelyekkel kiléphetünk a nyilvánosság elé, és megszólíthattuk a célcsoportunkat. Pályázatunkban érveltünk amellest, hogy a hátrányos helyzetű és roma tehetségek nyilvántartására alkalmas rendszer kialakítása akkor lehetséges és értelmes, ha megoldott ennek a célcsoportnak a kutatása, beazonosítása és fejlesztése. Ezek a feladatok speciális módszertant igényelnek egyrészt a személyiségi jogok védelme, másrészt a célcsoport hátrányos helyzetéből és kisebbségi létéből fakadó tehetségkutató és tehetségfejlesztő feladatoknak az átlagtól eltérő jellegzettségei miatt. A pályázatunk egyrészt arra vállalkozott, hogy ezen specialitások mentén leírja a célcsoport hatékony kutatásának lehetséges formáit, és ezeket a kutatási módszereket a rendelkezésre álló időben egy pilot erejéig ki is próbálta. Az így nyert tapasztalatokat feldolgoztuk, értékeltük, a beazonosított tehetségeket a kifejlesztett többfunkciós, követéses nyilvántartási rendszerbe bevezettük, és ezt a rendszert is teszteltük.

A pályázati programban többféle tehetségkutató formát kipróbáltunk. A *helyi* tehetségkutatók annyiban mindenképpen újszerűek voltak, hogy a tehetségkutató szakem-

berek utaztak el a megmértetésre jelentkező településekre. A *térségi* tehetségkutatónk a hagyományos, megszokott formát és témát (zene, tánc) követte. A *küzdősportban* élen járó roma fiatalok országos gálája hiánypótló rendezvények számított. Az *intellektuális* tehetségek kutatása esetében az iskolákra és tanodákra építettünk. Kialakítottuk a tehetségprodukciók interneten keresztül történő feltöltésének rendszerét is.

Főbb tanulságok a különböző tehetségkutató formákról:

A *helyi* tehetségkutatás ott, ahol van élő roma közösség, ahol a formális vagy informális vezetők a helyi közösségben élnek, valódi irányítók, véleményformálók, ott a program iránti bizalom felkeltése esetén – ami alapvetően a szervezők ismertségén múlik – viszonylag rövid idő alatt, kis költséggel, nagy részvétellel, írásbeliség mellőzésével meg lehet szervezni a programot. A roma kultúra alapja a szóbeliség, a hallás és látás alapján a családtól, a közösségtől örökölt tudás, így ezt a tehetségkutatást emiatt is adekvátnak gondoltuk. Ennek a formának a további jellemzője és egyben előnye, hogy mivel a tehetségkutató csapat a helyszínre megy, nem marad ki senki a bemutatkozni szándékozók közül információ, internet, telefon, útiköltség stb. hiánya miatt. A szervezés és a lebonyolítás munkában, időben, költségben, felelősségben megoszlik a helyiek és a programgazda között. A tehetségkutató egy önbecsülést növelő, reményt adó helyi rendezvényt válhat. Ez a forma azonban olyan településen, ahol nincs működő roma közösség, ahol a helyi vezetők nem tartják a kapcsolatot a választóikkal, ahol nincs érdekképviselő, nem működik hatékonyan, és elmarad az a felemelő érzés is, amit a valódi közösségeknél tapasztaltunk. A helyi válogatókon szinte

valamennyi kiemelkedő produkció a *cigány kultúrájának* valamelyik ágából került ki. A művészeti körökben, művészeti iskolákban betanított, illetve az internetről másolt bemutatók színvonalatlanok voltak. Bár minden helyszínen mutattak nekünk rajzokat és festményeket, de ezek között nem találtunk izlées és eredeti alkotást. Tapasztalatunk szerint amennyiben a gyerekek fejlesztése a családban lévő tudásra, hagyományra, attitűdre épül, illetve a cigány közösség kér fel általuk jónak tartott külső szakembert, akkor a gyerekek tehetsége színvonalas produkciókon keresztül képes megmutatkozni. Az iskolai, illetve az intézményes művészeti nevelés (rajz, ének-zene, társastánc stb.) eredményként nem láttunk értéket hordozó bemutatásokat az általunk felkeresett településeken. Következtetést ebből nem mernénk levonni, de ez a tanulság mindenképpen megerősítő vagy elvetendő a későbbi tapasztalatok tükrében.

Az észak-magyarországi *térségi* tehetségkutatókon a várakozásainknak megfelelően magas volt a részvétel. Az általunk ismert csatornákon (roma nemzetiségi önkormányzatok) keresztül a rövid határidő ellenére sikerült eljuttatni az információt minden magas roma arányú településre. Meglepett bennünket, hogy a helyi tehetségkutatótól eltérően a zenei produkciók közül alig akadt cigány folklór, illetve hangszeres bemutatkozás, legtöbbször angol, illetve magyar nyelven népszerű pop számokat adtak elő. Elvértve akadt olyan fellépő, akit tanár vagy valamilyen program segített volna a felkészülésben.

Az *országos roma küzdősport* tehetségkutató rendezvényünk annyiban eltért a fentektől, hogy ide csak azokat a fiatal sportolókat hívtuk, akiket edzőik cigányként azonosítottak, és országos korosztályos versenyeken már

eredményeket értek el. A küzdősportok, különösen az ökölvívás azért tűnt jó választásnak, mert ebben a sportágban köztudottan sok tehetséges roma sportoló van. Itt célunk a számbavétel, és a legjobbak meghívása a roma tehetség életpálya adatbázisba. Ez lehetőséget teremtett arra, hogy az RTT figyelemmel kísérje az ígéretes sportolók fejlődését, kiépítse kapcsolatait az edzőkkel, egyesületekkel, szülőkkel, iskolákkal, és segítsen abban, hogy a tehetséges fiatal anyagi, mentális vagy egyéb okból ne morzsolódjon le. Az edzők beszámolóit szerint még az alsóbb korosztályban sikeres gyerekek esetében is tizenhat éves kor körül óriási a lemorzsolódás, így a képesség alapján megíósolt hazai és nemzetközi karrier meghiúsul.

A három tehetségkutatási forma összehasonlító elemzése és értékelése alapján megállapíthatjuk, hogy alig több mint egy millió forint költségvetésből egy hónap alatt 1400 embert tudtunk mozgósítani, 350 jelentkező mutatkozott be, akik közül a szakembereink 34 kimagaslóan tehetséges fiatalat azonosítottak. Ezek a fiatalok saját, illetve szülői hozzájárulás esetén bekerülnek az általunk kifejlesztett roma tehetség adatbázisba (www.romatehetség.hu).

A pályázatban kísérletet tettünk arra is, hogy a zene, tánc, sport mellett a különböző tudományterületeken jeleskedő, *intellektuális tehetségeket* is felleljünk. Ehhez a kutatáshoz mindenképpen be kellett vonnunk azokat az intézményeket, elsősorban iskolákat, kollégiumokat, tanodákat, civil és állami programok gazdáit, akik nagy számban foglalkoznak roma diákokkal. Mivel a pályázati időszak éppen a tanév végére esett, így csak kis mértékben tudtuk kipróbálni az erre kifejlesztett dokumentumokat (felhívás, tehetségek azonosítását segítő útmutató, a tehetségek

követését lehetővé tevő regisztráció). A minitába bekerült intézmények az RTT-hez csatlakozó iskolák voltak, így arról kevésbé tudtunk meggyőződni, hogy az iskolák milyen arányban utasítják majd el a megkeresést arra hivatkozva, hogy az intézmény nem tartja nyilván, és nem is tudja, hogy tanulói között ki a cigány. Erre a várható helyzetre az RTT felkészült, és kidolgozta a személyiségi jogok tiszteletben tartását figyelembe vevő eljárást.

A felhívásunkra visszaérkezett válaszok azt mutatják, hogy a középiskolás hátrányos helyzetű, átlagon felüli képességű cigány fiatalok tehetségterületei éppen olyan színes képet mutatnak, mint a korosztályuké általában, talán csak a szociális kompetenciák erőssége esetében lehet felülreprezentáltság. Ez utóbbi is valószínűleg a szegény és kisebbségi létből fakadó tapasztalatok megélése miatt kialakult fokozott érzékenységek a tanárok által az átlagtól eltérő sajátosságként való beazonosítása miatt van. A pedagógusok a tehetségek fejlesztéséhez a mentorálást, az ösztöndíjazást és a tanuláshoz nélkülözhetetlen, de anyagi okból hiányzó tárgyak beszerzését tartják fontosnak. Az általános iskolák visszajelzéseiben az mindenképpen elgondolkodtató, hogy amely iskola egyáltalán beazonosított tehetséges roma gyereket, azok mind tíz év felettiiek voltak. Már a kis mértékben is szereztünk olyan tapasztalatokat, amelyet az országos felmérés előtt hasznosítani tudunk.

Tehetségfejlesztés

A módszertani anyag elkészítésébe kérdőíves felméréssel bevontuk az RTT-t alkotó szervezetek szakembereit is. Itt nincs lehetőségünk a teljes kutatás ismertetésére, csak a válaszok összefoglalóját közöljük:

Meg kell változtatni azt a tévhitet, hogy a cigányok csak a tánc és zene területén tehet-

ségesek. Az óvodában, iskolában, délutáni foglalkozásokon minél gazdagabb fejlesztési kínálatot kell nyújtani – a hátrányos helyzetűeknek térítésmentesen –, csak ez teremtheti meg a lehetőségét a kiváló képességek megmutatkozásának. A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek többségéhez nem jut el semmilyen felhívás, nincsenek még bejárattott csatornái az információátadásnak. A tehetségkutatásnak több színtere lehetséges. Elsősorban az erre kiképzett általános iskolai pedagógusokra kell építeni. Az alsó tagozat kiemelt jelentőségű, javasolt „kulturárfüggetlen” intelligenciateszt, például a Cattel-teszt használata. Az iskola mellett a különböző délutáni szabadidős klubok, ifjúsági pontok, tanodák programjai is jó színterei a fejlesztésnek és tehetségazonosításnak. Helyi és országos versenyek, kiállítások, bemutatók meghirdetésével, cigány művészek és egyéb területen dolgozók nyílt napjaival, nyitott *workshop*-jaival, az ügy iránt elkötelezett roma „terepmunkások” bevonásával, különböző intézményekkel (például gyermekotthonok, gyermekjóléti szolgálatok, roma nemzetiségi önkormányzatok) való együttműködésben lehet minél több gyereket elérni. Kiemelt feladat a szülők partnerként való bevonása.

A hátrányos helyzetű roma tehetségek esetében is éppúgy biztosítani szükséges azokat a lehetőségeket, amelyeket egy nem hátrányos helyzetű tehetség esetében megad az iskola/család/tehetségsegítő – az élet. Az ehhez szükséges eszközöket, vagyis pénzt, kapcsolati tőkét, szakembert, újabb pályázati lehetőségeket, röviden: a tehetség menedzselését (amit egyébként jó esetben a család végezne) is fontos megteremteni. Az RTT-nek ebben kiemelt szerepe van, programjához kormányzati és pályázati forrásokat célszerű rendelni. A tehetségeket különösen ösztöndíjjal és jól felkészített mentorral kell támogatni. Fontos lenne a „Pályakezdő romatehetségek támogatása” program kidolgozása. Azok az eredményes tehetségsegítő programok, amelyek nemcsak rövid, kampányszerű megmozdulások, hanem hosszú távon, kiszámíthatóan működnek.

Szöke Judit

a Roma Tehetségsegítő Tanács elnöke
szoke.judit@polgaralapitvany.hu

Kulcsszavak: *cigány, intellektuális tehetség, kiszámíthatóság, Nemzeti Tehetség Program, tehetség, roma, Roma Tehetségsegítő Közhasznú Egyesület, Roma Tehetségsegítő Tanács*

